

Is ons egoïsme ingeworteld?

– Radha Burnier

In contexten waar het essentiële werk van de T.S. en de betekenis van het woord ‘theosofie’ besproken worden, rijst soms de vraag of de mens volledig altruïstisch kan zijn, of dat zelfzucht aangeboren en onvermijdelijk is. Er zijn altijd wat luie mensen die niet bereid zijn de uitdaging van verandering onder ogen te zien en die heel beslist verklaren dat de mens altijd zelfzuchtig zal zijn. Het uitvloeisel is dat oorlogen en conflicten nooit zullen eindigen op aarde, noch de uitbuiting van materiële en niet-materiële hulpbronnen door de mens. Vanzelfsprekend is zo’n standpunt volkomen tegengesteld aan de theosofische leringen, die een toekomst voor de mens aangeeft van spirituele vervolmaking, die de allerhoogste deugden manifesteert. In feite is iemand die volkomen pessimistisch is niet geschikt om zich aan te melden als lid van de Theosofische Vereniging, omdat dit impliceert dat men het doeleinde onderschrijft om een kern van universele broederschap te vormen. Het is de bedoeling dat zo’n kern zich uitbreidt tot een wereldwijde menselijke broederschap, die leeft in samenwerking en onderling vertrouwen en die dus oorlog, geweld en zelfzuchtig strijd met elkaar voeren afzweert.

Een onderzoek naar hoe egoïsme en haar onafscheidelijke schaduw, lijden, ontstaan, kan tot op zekere hoogte helpen om een en ander te verhelderen. In *De Mahatma Brieven* wordt gezegd dat er geen kwaad bestaat in de Natuur; de menselijke natuur die gemeen geworden is door zelfzucht is de enige bron van alle kwaad. Dan kan men zich afvragen hoe het menselijk denkvermogen bezoedeld wordt door zelfzucht. Hoe kan het zichzelf bevrijden en net als de rest van de Natuur vrij worden van het kwade en dus van lijden? Dit moet klaarblijkelijk beginnen met een erkenning van het immense kwaad dat gedaan wordt doordat men de illusie heeft een afgescheiden bestaan te leiden, wat leidt tot zelfzuchtige daden.

In zijn lezingen over de *Bhagavad Gita* stelt T. Subba Row dat de Logos (het Griekse equivalent van Isvara) de eerste Ego is in de cosmos. In de boezem van het Onbekende en het Onkenbare Parabrahman bestaat tijdens *pralaya* in latente toestand een centrum van spirituele energie dat te voorschijn komt als de Logos, de eerste Kenner of Ego, ten tijde van cosmische activiteit. Elk ander ego of zelf is slechts een afspiegeling of manifestatie van het licht en de energie van de Logos.

Dit denkbeeld van de Logos als de oorspronkelijke Kenner komt ook voor in de *Yoga-Sutra's* van Patanjali (I.24) waarin

Isvara beschreven wordt als een speciaal soort *purusha* of Wezen, dat niet geraakt wordt door beperkingen waaraan mindere wezens onderworpen zijn. Zoals Subba Row zegt: *'Het is de ene bron van alle energie in de cosmos en de basis van alle takken van kennis en bovendien, het is als het ware de Boom des Levens, omdat het chaitanya (bewustzijn), dat de hele cosmos belevendigt, eruit voortkomt.'*

De aanwezigheid van het licht of bewustzijn van de Logos en van zijn energie in alle manifestaties betekent dat de oorspronkelijke Kenner of Ego overal aanwezig is, zij het onduidelijk weerspiegeld op het niveau van het menselijk verstand. Het is het Zelf van alle wezens, dat het overweldigende gevoel oproept van 'zijn' dat de universele ervaring is van zelf-bewustzijn in het menselijk bewustzijn. Naarmate het denkvermogen zich ontwikkelt in de loop van de evolutie, groeit ook het bewustzijn dat men een zelf is, afgescheiden van anderen. Op het laagste niveau is het ene leven relatief ongedifferentieerd, maar naarmate men hoger stijgt op de evolutieladder nemen differentiatie en 'individualiteit' toe, en vormen zij, volgens Subba Row, 'dat centrum of ego dat leidt tot alle mentale en fysieke vooruitgang die wij zien in het proces van cosmische evolutie.'

Alle grote spirituele leraren hebben gezegd dat het 'idee' van het zelf een grote misleiding is; het idee van het zelf is niet het zelf in de ware zin, die, zoals hierboven al gezegd is, een afspiegeling is van Isvara of de Logos.

Het echte Zelf, dat de basis is van individualiteit in de hoogste zin, behoort niet aan iemand toe. Het is het universele licht.

Aan de andere kant is het een beeld dat opgebouwd wordt door mentale processen die geconditioneerd zijn door ervaringen en reacties en dat over het verborgen zelf heengelegd wordt. Het echte Zelf, dat de basis is van individualiteit in de hoogste

zin, behoort niet aan iemand toe. Het is het universele licht en is wel vergeleken met maanlicht, weerspiegeld in talrijke poelen, vijvers, meren, in de wateren van rivieren en in de zee. 'Zie hoe, zoals de maan weerspiegeld wordt in de rustige golven, *alaya* weerspiegeld wordt door klein en groot, afgespiegeld in de allerkleinste atomen, maar toch niet het hart van alles bereikt' (*De Stem van de Stilte*). Ons verbeelden dat het 'van mij' is of 'mij' brengt ons alleen maar in verwarring.

Een van de grootste uitdagingen van het leven is het loslaten van het gevoel van trots dat we krijgen door te geloven in de realiteit van ons eigen idee van zelf. Sankaracharya schreef: 'Dag na dag moet gij trots loslaten.' Zoals *Aan de Voeten van de Meester* het zegt: *'Uw verstandslichaam wenst zich hooghartig van anderen af te scheiden en verlangt een hoge dunk van zichzelf te hebben en anderen gering te schatten. Zelfs als gij het van wereldse zaken hebt afgekeerd, tracht het nog naar zichzelf toe te rekenen. Het hoopt u te doen denken aan uw eigen vooruitgang, in plaats van te denken aan het werk van de Meesters, en aan het helpen van anderen... Gij zijt dit denkvermogen niet, maar het is aan u het te gebruiken.'* Juist met dit zelfde denkvermogen kunnen wij zien dat zelfzucht en lijden synoniem zijn, dat de hele mensheid snel voortgang kan maken naar een hoger leven zodra dit besef eenmaal duidelijk is aan het bewustzijn.

Zelfzucht is een veelkoppig monster. Zij kan zich voordoen als een willen neerkijken op anderen, tekortkomingen in hen ontdekken, kritiek hebben en wedijveren. Onze trots neemt toe door onszelf te vergelijken met anderen en ons te verbeelden dat zij niet onze gelijken zijn. Ook jaloezie is niets anders dan het ingebeelde zelf dat begeert wat het denkt dat het niet heeft terwijl anderen er wel van genieten. Het is ook zelfmedelijden, het genoeg dat wij beleven aan het medelijden hebben met onszelf terwijl duizenden anderen in een veel ergere situatie verkeren. Wij zijn niet in een positie om de ontelbare vormen op

te noemen die het veelkoppige monster aanneemt.

Daar de evolutie zelf individualiteit ontwikkelt is hier toch zeker niets mis mee. Aan de andere kant, aangezien de Logos het oercentrum is van bewuste energie, de opperste Kenner, is het ook een zegen om de ontvanger te mogen zijn van zelfs het afgespiegelde licht ervan. Wij zijn de tempel van God, onze harten zijn het heiligdom waarin dat licht vervat is; dit is de hoop op eeuwig leven. 'De ziel van de mens is onsterfelijk en zijn toekomst is de toekomst van iets waarvan de groei en de pracht geen grenzen kennen', is één van de grote waarheden van de theosofie. Laat ons proberen te beseffen dat dit innerlijk weerspiegelde licht ons begiftigt met een unieke pracht, ook al zijn er myriaden anderen waarin hij ook zijn licht stort. Het is niet iets om trots op te zijn, maar iets om te aanbidden. "Geleidelijk aan, terwijl u kijkt en aanbidt, wordt zijn licht sterker. Dan weet u dat u het begin van het pad gevonden hebt. En wanneer u het einde gevonden hebt, zal zijn licht plotseling het Oneindige Licht worden" (*Licht op het Pad*).

Lopen zonder krukken

Volgens de theosofische filosofie zal de mens in de loop van zijn vooruitgang genoeg intuïtie moeten ontwikkelen om niet alleen de structuur en de krachten van het fysieke universum te begrijpen, maar ook zijn doel en plaats in het totaal van het bestaan, dat behalve het fysieke vele subtielere dimensies omvat. Hij moet leren begrijpen wat de Natuur van plan is met de mensheid en waar zij de mensheid heen zal brengen, op haar eigen tijd. De rol van de mens is een medewerker en een helper te worden bij het uitvoeren van het Plan van de Natuur voor het ontvouwen van eigenschappen die latent en tot nu toe nog niet herkend liggen te sluimeren in de diepten van het menselijk wezen.

Machtige Leraren die het Pad betraden voor het grootste deel van de mensheid – de Boeddha's en andere ontwaakte individuen – hebben stevast geweigerd krukken

te geven aan mensen die het spirituele pad willen volgen, maar die niet zelfstandig willen zijn. Gautama Boeddha sprak de beroemde woorden 'Weest uzelf een lamp'. In de Adyar Pamphlets, New Series No. 3 met dezelfde titel, heeft de geleerde auteur aangegeven hoe hetzelfde advies verstrekt is vanuit Hindoe, Christelijke, Jain en andere bronnen, daarmee een voorbeeld gevend van de waarheid die schuilt in de aloude opvatting dat alle wijzen spreken over dezelfde waarheden. Zij willen allemaal dat mensen zelf beseffen dat het Plan van Manifestatie voortkomt uit het Goddelijk Denkvermogen, door hun eigen ontluikende eigenschappen te oefenen. Zij willen geen kant-en-klare instructies geven die gehoorzaamd moeten worden. Aan de andere kant is al hun advies erop gericht 'intelligentie op te wekken'.

**De ziel van de mens is onsterfelijk
en zijn toekomst is de toekomst van
iets waarvan de groei en de pracht
geen grenzen kennen.**

In de eerste brief die de heer A.O. Hume ontving van KH, schreef laatstgenoemde:

'Wij stemmen er niet in toe u te gidsen. Wat wij ook kunnen doen, wij beloven u toch alleen maar de volle maat te geven van hetgeen u verdient. Verdient u veel, dan zullen wij eerlijke debiteuren zijn; verdient u weinig, dan kunt u alleen een compensatie verwachten. Dit is niet alleen een tekst uit het werkboek van een schooljongen, ook al klinkt het zo, maar alleen de onhandige verwoording van de wet van onze orde en die kunnen wij niet overstijgen.'

C.W. Leadbeater kreeg een soortgelijke boodschap. De leraar was niet bereid om de discipel te ontlasten van zijn plicht de dingen zelf te overdenken en te leren van zijn eigen ervaringen. Met betrekking tot de Stichters van de TS, HPB en HSO, merkten zij op: 'Wij laten hen het zelf uitzoeken.'

Sommige mensen die dit niet begrijpen hopen dat zij voorgetrokken worden via instructies en bevelen, terwijl er andere gevallen zijn van mensen die geloven dat zij voortdurend instructies krijgen en geleid worden door hoog geëvolueerde wezens. Zij ontvangen talloze berichten. Zij zijn uitgelaten door het geloof dat zij de uitverkoren kanalen zijn voor communicatie vanaf de hogere gebieden.

Zulk geloof kan het resultaat zijn van aanhoudend wensdenken: wat verbeeld wordt als begeerlijk wordt waargenomen als realiteit. Een sterk verlangen om dichtbij een Meester te zijn schept een sterke gedachtevorm – misschien dat men zelf onderwijs ontvangt van de Meester of een groot wezen – en men voedt deze gedachtevorm voortdurend door mentale herhaling van de gewenste gebeurtenis. Het eindigt met het zien van onze eigen gedachtevorm als een onafhankelijke entiteit. Zo ziet een volgeling van Rama of Krishna zijn geliefde godheid en ziet een volgeling van Kwan Yin of de Maagd Maria de vorm die geschapen is door zijn of haar eigen denkvermogen. Anderen zien of horen allerlei andere Meesters.

In zulke gevallen komt de vraag niet op waarom iemand zelf het uitverkoren voorwerp zou worden van de voortdurende aandacht, leiding, zegen enzovoort van een Meester of godheid. De misleiding is zo bevredigend voor het denkvermogen en de emoties en versterkt het egogevoel zo vaardig, dat vragen onwenselijk zijn. Het cruciale feit dat iemand moet verdienen wat hij krijgt door een leven van zelfloosheid en dienstverlening en dat compensaties die terecht zijn vanzelf zullen volgen, wordt uit het oog verloren.

Dit zijn de subtiele verleidingen waartegen de serieuze aspirant zich moet wapenen. Zelfs de hoogste Meesters met grote vermogens mogen geen universele wetten overtreden en zoals KH aan Hume schreef, de wet is dat men moet verdienen waar men naar zoekt, niet voor zichzelf, maar omdat het goed is. Daarom is alles wat men moet doen 'het leven leven' en uiterst waakzaam zijn in het observeren van het egoïstische zelf dat op subtiele en verleidelijke manieren naar boven komt.

Uit: *Theosophist*, juni 2003

Vertaling: A.M.I.

Uniekheid in tijd en uitdrukking
is de waarde van vorm.

Deze is waardevol omdat hij vergankelijk is
als een bloem die bloeit en verwelkt,
maar die niettemin het eeuwige karakter
van alle bloemen en van al het leven
tot uitdrukking brengt.

Het is de waarde van het moment,
waarin de tijdloze eeuwigheid aanwezig is.
Het is de waarde van de individuele vorm,
waarin het oneindige wordt geopenbaard.

Lama Anagarika Govinda